

TEPAV, **Beş Yıllık Kalkınma Planı**'nı değerlendirdi

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı değerlendiren TEPAV, Türkiye'nin orta gelir tuzağından çıkması için ciddi bir katkı yapabileceğini belirttiği raporunda, öncelikle planın siyasi olarak sahiplenilmesi gerektiğini vurguladı.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), önümüzdeki beş yılda uygulanacak ekonomik ve sosyal politikaların altyapısını oluşturan Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı değerlendirdi. TEPAV analistleri Esen Çağlar ve Ozan Acar tarafından hazırlanan raporda, Türkiye'yi 2013'e kadar zor bir sürecin beklediği belirtiliyor. Planın, etkin uygulanması durumunda, Türkiye'nin orta gelir tuzağından çıkıp, yüksek gelirli bir ekonomi olma yolunda bir patikaya oturmasına ciddi katkı yapabileceği vurgulanıyor. Bu katkının olabilmesi için bir dizi ön koşul olduğuna değinilen raporda, öncelikle Plan'ın siyasi olarak sahiplenilmesi gerektiği vurgulanıyor. Ayrıca kamu yönetimindeki karar alma süreçleriyle, Onuncu Kalkınma Planı arasındaki ilişkinin sağlamlaştırılması, izleme ve değerlendirme işlevlerinin Plan için yeniden tanımlanarak etkin bir şekilde yerine getirilmesi üzerinde duruluyor. TEPAV'ın raporunda son olarak, uygulamadaki koordinasyonu etkinleştirmek amacıyla, daha önceki tecrübelerden daha farklı bir orkestra şefliği işlevi tanımlanması ve yerine getirilmesi gerektiği dile getiriliyor.

Son dönemde %14,8'e gerileyen tasarrufun, Kalkınma Planı'yla 2018'de %19'a çıkmasının hedeflendiği belirtilen raporda, "ancak bu oranın benzer gelir grubu ve Rusya gibi hızla büyüyen ülkelerdeki seviyenin altında" olduğu ifade ediliyor.

Raporda, Türkiye için hayati önemde olan ileri teknoloji sektörlerinin imalat sanayii ihracatı içindeki payının 2018 için %5,5 olarak hedeflendiği vurgulanırken, "Bu oran yakalansa dahi, gelişmiş ülke oranlarının oldukça gerisinde kalınır" uyarısı yapılıyor.

BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI'NI ÖNCEKİLERDEN AYIRAN UNSURLAR

Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı öncekilerden ayıran unsurların başında, makroekonomik hedeflerin yanında mikroekonomik ve sosyal alanlarda da detaylı rakamsal hedeflerin yer almasıningeldiğine dikkat çekilen raporda, bu hedeflerden bazıları ele alınarak karşılaştırmalı değerlendirme yapılıyor. Rapora göre; (Tablo I)

Tablo I: Seçilmiş Bazı Göstergelerde **Dokuzuncu ve Onuncu Plan Karşılaştırması**

	2006	2012	9. Plan Dönemi Değişim (% puan 2006-2012)	2018 Hedeflenen	10. Plan Dönemi Değişim (% puan 2014-2018) Hedeflenen
Ar-Ge Harcamalarının GSYH Oranı (%)	0.6	0.86	0.26	1.8	0.94
Yurt İçi Tasarrufların GSYH Oranı (%)	16.6	14.8	-1.8	19	4.2
İmalat Sanayiinin GSYH İçindeki Payı (%)	17.2	15.6	-1.6	16.5	0.9
Yüksek Teknoloji Sektörlerinin İmalat Sanayii İhracatı İçindeki Payı (%)	5.6	3.7	-1.9	5.5	1.8
Kadın İş Gücüne Katılım Oranı (%)	23.6	29.5	5.9	34.9	5.4
Okul Öncesi Eğitimde Brüt Okullaşma Oranı (%)	24	44	20	70	26
Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranı (%)	46	81.6	35.6	94	12

Kaynak: *Kalkınma Bakanlığı*

◆ Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranı, Dokuzuncu Plan döneminde 0,26 puan artarak %0,86 düzeyine ulaştı. 2018'e kadar ise 0,94 puanlık bir artışla, %1,8 hedefleniyor. Yani Onuncu Plan dönemi için öngörülen Ar-Ge artışı, Dokuzuncu Plan döneminin neredeyse üç katı büyüklüğünde.

◆ Yurt içi tasarrufların GSYH'ye oranı Dokuzuncu Plan döneminde 1,8 puan azalarak %14,8'e geriledi. 2018 için %19 hedefleniyor. Yani tasarruflardaki azalma eğiliminin kırılarak, iddialı bir artışın olacağı öngörülüyor. Yurt içi tasarrufların artışı, Türkiye ekonomisindeki büyümenin kalitesini de artıracak, Türkiye'nin cari açık gibi bir kırılganlık kaynağından kurtulmasını sağlayacaktır.

◆ Tasarruflar gibi, imalat sanayiinin GSYH içindeki payında da Dokuzuncu Plan döneminde bir gerileme yaşandı ve bu oran 1,6 puanlık bir düşüşle 2012'de %15,6 oldu. 2018 için ise artış eğiliminin son bularak, %16,5'e yükselmesi hedefleniyor. Küresel Ar-Ge harcamalarının içinde imalat sanayiinin payı göz önünde bulundurulduğunda, Ar-Ge ve imalat sanayinin milli gelir içindeki payına yönelik hedeflerin tutarlı olduğu görülüyor.

◆ Kadın iş gücüne katılım oranında 2012'deki %29,5'lik düzeyden 2018'de % 34,9'a doğru bir yükseliş hedefleniyor. Onuncu Plan dönemi için bu alanda öngörülen artış, bir önceki dönemden farklı değil. TEPAV'da yapılan analizler, kadın iş gücüne katılım oranının %38'e çıkması durumunda kişi başı milli gelirin 19 bin dolara ulaşmasının mümkün olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla Plan'da, kadın iş gücüne katılım oranına yönelik hedefin, 2018 yılında 16 bin dolarlık kişi başı gelire ulaşma hedefiyle uyumlu olduğu düşünülüyor.

◆ Okul öncesi eğitimde brüt okullaşma oranında bugün % 44 olan düzeyin, 2018'de %70'e çıkması hedefleniyor. Dokuzuncu Plan döneminde yaşanan %20 puanlık artışın, Onuncu Plan döneminde daha da artarak 26 puan olması bekleniyor. Okul öncesi eğitimin bireylerin sonraki yaşamlarındaki verimlilik düzeylerini artırabildiği biliniyor. Bu çerçevede, okul öncesi eğitimin esasında Türkiye'nin sahip olduğu beşeri sermayenin niteliğini artırma yolunda önemli bir adım olduğu söylenebilir.

◆ Yükseköğretimdeki brüt okullaşma oranında Dokuzuncu Plan döneminde neredeyse %100'lük bir artış gerçekleşti ve bu oran %81,6'ya ulaştı. 2018'de ise %94 hedefleniyor. Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki çarpıcı artışın, bu hedeflerle uyumlu olduğunu söylemek mümkün. Ancak

yükseköğretim tarafında henüz nicelikten niteliğe doğru bir dönüşümünün gerçekleştirilemediği de bir gerçek olarak karşımızda duruyor.

DÜNYANIN ÖNDE GELEN ON GELİŞMİŞ EKONOMİSİ VE TÜRKİYE

TEPAV analistleri, "Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndaki hedeflere ulaşılması durumunda, yüksek gelirli ve gelişmiş ekonomilerin yapısına doğru dönüşmüş olur mu?" sorusuna yanıt bulmak amacıyla dünyanın önde gelen on gelişmiş ekonomisinin bugünkü durumuyla, Türkiye'nin Onuncu Plan'daki 2018 hedeflerini karşılaştırarak şu tespitlerde bulunuyor: (Tablo II)

◆ Türkiye, 2018 için verilen %1,8'lik hedef ile gelişmiş ülkelerin bugünkü Ar-Ge harcama oranlarıyla yarışacak seviyeye gelmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerin bu oranda yakaladıkları trende baktığımızda aynı seviyede kalmalarının pek olası olmadığı görülmektedir. Bunun yanında Türkiye, 2018 yılında %1,8 hedefini yakalaması durumunda dahi 2011 AB ortalaması olan %1,9 seviyesinin altında kalacaktır.

◆ Gelişmiş ülkelerin bugünkü tasarruf oranlarına baktığımızda % 19'luk oran Türkiye'yi gelişmiş ülkeler seviyesine taşıyacak gibi duruyor. Ancak bu oran benzer gelir grubundaki ve Rusya gibi hızla büyüyen ülkelerdeki seviyenin altında kalıyor.

◆ Uluslararası rekabette ayırıcı özellik olan yüksek teknoloji sektörlerinin imalat sanayii ihracatı içindeki payı, Türkiye'nin bu konudaki hedeflerini daha yüksek tutması gerektiğini gösteriyor. 2018 hedefi olan %5,5 yakalandığında dahi gelişmiş ülke oranlarının oldukça gerisinde kalınıyor.

◆ Kadın iş gücüne katılım oranında 2018 hedefi olan %34,9 yakalansa bile Onuncu Plan döneminin sonunda Türkiye, gelişmiş ülkelerin bugünkü seviyelerine ulaşamıyor. Kadın iş gücüne katılım oranının OECD ortalaması olan %61 seviyesine ulaşması durumunda, kişi başı gelirin 21 bin dolara çıkması mümkün olacak. Bu değerlendirmeler ışığında Türkiye'nin, kadınları ekonomik hayata daha fazla entegre etmeden 2023 hedeflerini yakalamasının mümkün olmadığını söyleyebiliriz.

◆ Bugünkü yükseköğretim okullaşma oranı ile gelişmiş ülke seviyesini yakaladığımız, 2018 hedefi olan %94'e ulaşılması durumunda ise pek çok gelişmiş ülkeyi geride bırakacağımız görülüyor.

◆ Okul öncesi eğitimde okullaşma oranında ise son yıllarda artış olmasına rağmen, 2018 hedefinin gelişmiş ülkeler seviyesine erişmesi için hedefin daha yukarıda tutulması gerektiği anlaşılıyor.

Plan'ın bazı alanlarda iddialı, bazı alanlarda ise ürkek olduğuna vurgu yapan TEPAV analistleri, esas olarak, geçmişteki eksikliklere ve hedeflerin neden tutturulamadığına yönelik tespitlerin de yeterince cesurca yapılmadığını düşündüklerini belirterek şu noktaya dikkat çekiyor:

"Bazı kritik yapısal alanlardaki (kayıt dışılığın azaltılması, doğrudan-dolaylı vergi dengesizliğinin giderilmesi, tasarruf oranlarının artırılması, yüksek katma değerli üretimin gerçekleştirilmesi vb.) tespitlerdeki ürkeklik, doğal olarak o alanlarla ilgili reformların da yeterince iddialı biçimde ele alınmamasına yol açabiliyor."

TEPAV analistleri, Dokuzuncu Plan'da Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi doğrudan vizyon ifadesinin içinde yer alırken, Onuncu Plan'da buna yapılan vurgunun bulanıklaştığına dikkat çekiyor.

Tablo II: Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye

	Ar-Ge Harcamalarının GSYH'ye Oranı % (2010)	Yurt İçi Tasarrufların GSYH'ye Oranı % (2012)	İmalat Sanayiinin GSYH İçindeki Payı % (2012)	Yüksek Teknoloji Sektörlerinin İmalat Sanayii İhracatı	Kadın İş Gücüne Katılım Oranı % (2012)	Okul Öncesi Eğitimde Brüt Okullaşma Oranı (%)	Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranı (%)
ABD	2.9	12	13	18	58	69	95
Japonya	3.36	22	19	17	49	88	60
Almanya	2.82	24	21	15	53	114	
Fransa	2.25	17	11	24	51	108	58
İngiltere	1.76	11	11	21	56	83	60
İtalya	1.26	17	17	7	38	98	65
Kanada	1.8	21	12	13	62	73	
Rusya	1.16	41	16	8	56	90	76
İspanya	1.39	19	13	6	52	127	83
Türkiye	0.84	14.8	15.6	2	29.5	44	81.6
Türkiye 2018	1.8	19	16.5	5.5	34.9	70	94

Kaynak: *Kalkınma Bakanlığı, Dünya Bankası*